

A SZAKKÉPZÉS ÉS A FELSŐOKTATÁS KAPCSOLATA, AVAGY A TUDÓS SZAKEMBEREK HAJNALA

HALÁSZ GYŐZŐ MIHÁLY
egyetemi hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

1. Milyen is körülöttünk a világ?

Jelenlegi világunk sokkal komplexebb és összefüggőbb, mint a történelemben eddig bármikor. A geopolitikai változások és mozgások hatására egy sokkal nyitottabb és globálisabb közösség van kialakulóban, melynek fókusza a globális partnerség (Kissinger, 2014). Korunk meghatározó jelzője a „poszt” (posztmodern, posztpolitikai, posztindusztriális, posztprofesszionális), amely jelzi azt a korszakváltást, hogy az általunk eddig ismert tradicionális formációk, legyenek azok vállalati struktúrák, a politikai gondolkodás vagy a munkafolyamatok, egytől egyig forradalmi módon átformálódnak (Zizek, 2019). Ezek a változások mind globális hatások, így megismerésük - és helyzetünkre, lehetőségeinkre való tekintettel - helyes alkalmazásuk kulcskérdése lesz az elkövetkezendő éveknek.

A szakmák átalakulása és a professzionális munka új korszaka nagyon fontos és kiemelkedő része ennek a folyamatnak. Hallgatótársaim a kötet tanulmányaiban az informatikai, építőipar és szépségipari szakképzésre koncentráltak, illetve azon területeket érintő változásokban hogyan kell felzárkózni. Ennek az elemzésnek a témája a szakképzés és a felsőoktatás kapcsolatát mutatja meg, hogy mik azok a munkaterületek, amelyeken keresztül a magyar vállalkozások kapcsolódni tudnak a világpiaci és globális tendenciákhoz, és ki tudják használni a modern technológia adta lehetőségeket, kapcsolódva a tudományos diskurzushoz. Mint tudjuk, az Ipar 4.0 lényege, hogy az embert megszabadítja a szolgai munkától, hogy képességeit és energiáit alkotói és tudományos munkába investálja. Mint minden változás, ez is fokozatosan fog bekövetkezni, ugyanakkor a fokozatos felkészülés és az új metódusok beépítése a mindennapi üzletvitelbe komoly versenyelőnyhöz tudja juttatni a vállalkozásokat. De hogyan néz ki általánosságban a szakmák átalakulása? Mit tehetnek jelenleg a vállalatok? Hogyan kapcsolódik mindez a felsőoktatáshoz és a tudományos szférához? Mielőtt belekezdenék a szakképzés és a felsőoktatás kapcsolódásának tárgyalásába, szeretném megköszönni a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának, hogy finanszírozták ezt a kutatást és ezzel kiveszik a részüket az ország versenyképességének erősítésében.

2. A szakmák jövőképe

Az alapvető szakmák jelenlegi munkaformájukban és rendszerükben az elmúlt 100-150 évben érdemlegesen nem változtak, az ügyvéd, a bankár és a pék ugyanolyan rendszerben végzi a munkáját, csak a technológiai változások ezt a munkát sokkal hatékonyabbá tették (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). Viszont a professzionális munka igénybevétele továbbra is nagyrészt rendkívül költséges maradt, így a társadalom egyes

rétegei nem tudják ezeket igénybe venni (egészségügy, jogi tanácsadás stb.). A szakmák tagjai négy, egymást átfedő tulajdonsággal rendelkeznek: szaktudás, a szakma végzése akkreditáláshoz kötött, tevékenységük szabályozott és értékrendjük közös (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). A jelenlegi hazai társadalomtudomány egyik hiányossága azonban, hogy nem foglalkozott a technológiai fejlődés helyzetével, és így nem merült fel, hogy a jelenlegi formánál effektívebb módon is hozzá lehetne férni a professzionális munkához (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). Óriási átalakulás előtt állnak az egyes szakmák és a szakemberek, amelyet viszont saját maguk nem tudnak megoldani, mivel a szakemberek a saját szakterületüket túlságosan misztifikálják annak érdekében, hogy a dolgaikat ugyanúgy tehessék, ahogy eddig. Nyilvánvaló, hogy a jövőbeni technológiai alkalmazásokat a jelenben lévő technológiai mércével mérik, ami így torzít és a múltban sokkal jobban bízva elutasítják a fejlődést. De a legvalószínűtlenebb kimenet a jövőre nézve, hogy minden marad ahogy volt. Ezzel kapcsolatban fontos, hogy ismerjük a változás trendjeit és mintázatait, hogy megragadhassuk a változás főbb jellemzőit. Az első fontos megállapítás, hogy egy posztprofesszionális társadalom kialakulása felé tartunk. A 90-es évek óta folyamatos változást élünk meg, ugyanis egy „internetév” annyi újítást hozott, mint addig hét átlagos év (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). A szakmai világ nagy részének óriási kihívás ez a folyamatos változás, a tanárok nem tudják, hogy milyen tudást adjanak át, a szabályozók nem tudják, hogy mit szabályozzanak, a fiatalok nem tudnak az újításokról és általában mindenki a „gyors másodíkok” stratégiáját akarja játszani, arra számítva, hogy majd valaki elkezd az adott újítást bevezetni, akkor ők majd már sokkal jobban fogják ezt csinálni, ezzel versenyelőnyt szerezve (Markides & Geroski, 2004). Hogyan fog átalakulni a jelenlegi professzionális társadalom? Eddig a munka és a termék testreszabott volt, amit egyedül a szakember végzett vagy esetleg volt segédje. A jövőben a leglényegesebb elemek rutinná válnak és a testreszabást digitális közösségek fogják végezni (Benkler, 2006).

A szakmabeliek a saját területükön kapuőrök voltak, és sokszor megakadályozták a fejlődést, de ez kezd megváltozni. Az online tapasztalati közösségek megkerülik a kapuőröket, a gépek és rendszerek maguknak generálnak szakértelmet, de mindenképpen megmarad az, hogy a szakértők és intézmények továbbra is szakértelmi forrást tudnak adni, noha egy teljesen más formában (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). Valamint az eddigi reaktív jellegű szakmai munka, amely főleg a laikusoktól függött, proaktívvá válik, amely inkább a probléma elkerülésére helyezi a hangsúlyt a laikusok felé, mint a később kialakult probléma miatti megoldáskeresésre. Végül pedig a változások oka, az intenzív anyagi nyomás fog megszűnni azzal, hogy a technológiai változások miatt a szakértői munka költségei csökkenni

fognak, valamint a felhasználók összefognak és osztoznak a költségeken, amivel így a társadalom sokkal szélesebb rétegei tudnak hozzáférni a szakmai munkához (Susskind & Susskind, *A szakmák jövője*, 2018). Viszont a felsorolt hatások mindegyike a technológiára támaszkodik, ez áll a szakmákat érintő változás középpontjában. A mai világban a gyakorlati szakértelem megszerzése már digitálisan, eszköz vagy gép segítségével elérhető, ami magába foglalhatja a szakképzést, személyes oktatást is. Így a laikusok is már hozzáférhetnek a szaktudáshoz¹. Ennek a technológiai hatásnak két része van: az automatizálás és innováció. Az automatizálás hatékonyabbá teszi a szakmai munkát. Kiegészíti, viszont nem változtatja meg, és sértetlenül hagyja ezzel a szakmákat. Ezzel ellentétben az innováció a hosszú távú változás megtestesítője (Susskind, *The Future of Law*, 1996). Ez egy alapvető átalakulás, melynek hatására a rendszerek olcsóbbak vagy magasabb minőségűek lesznek, emellett használatuk könnyebb és kényelmesebb. Az újítások hatására pedig addig nem ismert szolgáltatási formát is nyújtani tudnak majd, így oda is jut majd segítség, ahol eddig nem volt. Mindez úgy hangozhat, hogy az emberek tömegesen veszítik majd el a munkájukat az innováció miatt. Az igaz, hogy lesznek szakmák, amelyek megszűnnek, de az alternatív szolgáltatókkal és megrendelőikkel együttvéve társadalmi szinten pozitív a változás, illetve az innováció úgy is létrejöhet, hogy a szakemberek megmaradnak, csak munkavégzésük fog drasztikusan megváltozni (Susskind & Susskind, *A szakmák jövője*, 2018). Ehhez a megváltozott környezethez a szakmabelieknek új készségekre és kompetenciákra lesz szükségük.

A jövő szakmáinak titka a rugalmasság. A szakembereknek fontos megtanulniuk az új adatkezelési módszereket, kialakítaniuk a munkakapcsolatot a gépekkel és nyitottnak kell lenniük a változásokra. Ennek első lépése, hogy a szakembereknek el kell fogadniuk az új kommunikációs csatornákat és módszereket, különben hátrányba kerülnek végérvényesen. Továbbá a jövőben a szakemberek számára az adatok kezelése és ismerete kulcsfontosságú készség lesz, az egyes területeket ismerő adatelemzőkre és rendszerfejlesztőkre van szükség, és fontos az értelmezés és az alkalmazás is. Továbbmenve, a szakembereknek ismerniük és érteniük kell azt a technológiát, amivel dolgoznak, és kooperációs kapcsolatot kell kialakítaniuk a gépekkel és a rendszerekkel (Brynjolfsson & McAfee, 2014). Mindezeknek az egyik végső célja pedig, hogy a szakemberek elérhetővé teszik a tudásukat mások számára és új tudományágakat is létrehozhatnak közben. A technológia bonyolultsága miatt a problémák is sokkal bonyolultabbakká váltak, amelyekre komplex, több területet lefedő megoldások kellenek. Ennek hatására a multidiszciplináris gyakorlatok és tudományterületek felvirágzása várható (Susskind & Susskind, *A szakmák jövője*, 2018).

---

¹ Ez persze nem azt jelenti, hogy meg is szerzi az illető a szaktudást, mert a készségek elsajátításához időbefektetésre is szükség van.

A témához kapcsolódik egy másik rendkívül égető kérdés: a gyakorlati munka megszervezése. Ezen a területen is vannak olyan jelenségek, amelyek utat mutatnak a jövőbeli munkaszervezésben, munkamegosztásban. Az első ilyen az „outsourcing”, amikor olyan helyre szervezik ki a munkát, munkafázist, szervezeti funkciót, ahol a munkaerőköltség és a működési költségek a legalacsonyabbak, de a feladatokat ugyanúgy hasonlóan képzett, vagy egyes esetekben jobb minősítéssel rendelkező szakemberek végzik el, a kiszervezés helye addig nem változik, amíg az adott színvonalat tartani lehet. Így a szakmai munka részfeladatokra bomlik, ehhez kapcsolódóan pedig létrejönnek olyan részfeladatok, amelyek nem igénylik a szaktudást, így azt egy paraprofessionális² vagy fiatalabb munkatárs is el tudja végezni, mivel így a feladat már delegálható neki. Így a szakemberek a legszükségesebb területekre tudnak koncentrálni, ezzel időt és pénzt megspórolva. Illetve ma is látható és egyre növekvő tendencia az, hogy a paraprofessionálisok és szakemberek nem alkalmazottként, hanem önálló vállalkozóként, legtöbbször otthonról dolgoznak. Így az ilyen típusú önfoglalkoztatás is csökkenti a költségeket és szélesebb körben segíti mind a munkavállalói, mind a fogyasztói réteget (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). Az ilyen irányú változások miatt új típusú szakemberek kellenek majd, akik a jelenlegi szakembereknek segítenek kiépíteni online programokat és rendszereket különböző funkciókra, továbbá a gépek is újabb képességeiknek köszönhetően sok területen képesek lesznek helyettesíteni az emberi szakértelmet. De ez a tendencia egyben veszélyeztetheti a meglévő vállalatok pozícióját is. Tehát meg kell vizsgálnunk, hogy milyen problémákkal küzdenek a cégek.

Az első, mint már említettük, a liberalizáció. Ezt úgy kell érteni, hogy a hagyományos szakmai munkafolyamatok felbontása miatt a munkaerőpiacon megjelennek a paraprofessionálisok és a laikusok, valamint az őket összefogó új vállalatok. Emiatt a piaci szabályozóknak ezeket az új szereplőket is szabályozniuk kell, amely elsősre nehéz feladat lesz és érinteni fogja a már piacon lévő szereplőket is, hiszen ez a munkaerő újraelosztását is jelenti.

A második a szakmák globalizációja. A szakmai munka globalizációja még ugyan most sokkal kisebb arányban jelenik meg, de ez a folyamat sokkal jelentősebb lesz már a közeljövőben is. Jelenleg is szakemberek utaznak távoli helyekre, vagy vannak valamilyen telekommunikációs kapcsolatban az ügyfelekkel (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). A rengeteg és egyre fejlettebb kommunikációs csatorna miatt pedig nem feltétlenül szükséges már a fizikai jelenlét. Ezzel a cégek rengeteg időt és pénzt spórolnak meg szintén és a szakembereknek is több idejük jut más fontosabb projektekre.

---

² Speciális tudással és gyakorlati képzettséggel rendelkező személy, aki egy szakember közvetlen munkatársaként, annak szakmai felügyelete alatt dolgozik. Sok olyan feladatot old meg, melyet korábban csak egyetemi végzettségű szakemberek végezhettek el.

Ezek alapján az látható tehát, hogy ezzel az új poszt-professionális munkamegosztással társadalmi szinten pozitív hatásokat tudunk elérni.

Jó értelemben vett izgalom uralkodik el rajtunk, amikor elképzeljük, hogy az emberek közvetlenül hozzáférhetnek az élő, fejlődő tudáshoz, a segítséghez, a tanuláshoz, és betekintést nyerhetünk a jövőbe. Azonban ez a változás sajnos nem jön magától. A változásért lépéseket kell tenni (Susskind & Susskind, A szakmák jövője, 2018). Határozott, de először kis lépéseket, hogy a változás és fejlődés közepette megőrizzük és megtartsuk az etikus elveken alapuló társadalmi kohéziót és rendet, és ne bizonytalanságba és elhagyatottságba taszítsuk a szakembereket és a társadalom többi tagját.

3. Mit tehetünk most?

A leírtak alapján az előttünk álló kihívást óriásinak érezhetjük, ugyanakkor határozott lépéseket kell tenni a megfelelő irányba. Ezeknek a lépéseknek mindenki számára elérhetőnek kell lenniük, abban az értelemben, hogy teljesítésük nagyban fejleszti, minőségileg emeli a napi ügy- és üzletvitelt, ugyanakkor nem teremt túl nagy gazdasági értelemben vett bizonytalanságot (csoportos elbocsátás, a munkaerő többsége által nem elsajátítható készségek megkövetelése stb.). Ezek alapján négy fontos területet különítettem el, amelyek nagy fejlődést tudnak hozni egy magyar vállalkozás számára: 1. jól strukturált, áttekinthető, folyamatosan frissített honlap kialakítása; 2. folyamatmenedzser alkalmazása; 3. az adatok gyűjtése és adatelemző alkalmazása; 4. minőségmenedzsment

Nem kell a digitális infrastruktúrában messzire menni, ugyanis a magyar vállalkozások igen jelentős része nem rendelkezik naprakész honlappal, amelyen a vásárló megtalálhatja a számára releváns információkat, hogy esetlegesen jobban utánanézhessen a termékeknek vagy megrendelhesse az igényelt termékeket. A KSH adatai alapján elmondható, hogy a magyar vállalatok honlapjainak közel kétharmada tartalmaz termék- és szolgáltatásinformációkat, a többi indikátor területén pedig nagyon gyengén teljesít (linkek, rendelési lehetőségek, állásajánlatok, stb.) (Központi Statisztikai Hivatal, 2016.). A honlap megalkotása kulcsfontosságú a vevővel való kommunikáció és marketing szempontjából, így annak kinézete és kezelhetősége is fókuszot kap. Szerencsére rengeteg kormány által indított program van a honlapok létrehozására és modernizációjára, amely megkönnyíti a problémát sok idősebb vállalatvezetőnek is, továbbá segédanyagok is elérhetőek a Modern Vállalkozások Program honlapján. Tehát összességében elmondható, hogy a hazai digitális infrastruktúra sokat javult az elmúlt években, ugyanakkor a honlapokat releváns információkkal kell megtölteni és azt jól kell bemutatni ahhoz, hogy a vásárlók felé egy pozitív képet mutathassanak a magyar vállalatok.

A folyamatmenedzsment lényegi eleme jelenleg a magyar vállalatoknál a munkafolyamatokra vonatkoztatva már említett innováció és automatizáció lehetőségeinek felkutatása. Ez vállalaton belüli konfliktusokhoz vezethet, ugyanis az egyes szakemberek ragaszkodni fognak a jelenlegi struktúrához. Az új lehetőségeket úgy kell megragadni, hogy az ne járjon tömeges elbocsátásokkal és fontos, hogy az újabb munkafolyamatok behozatalával új munkakörök jelennek meg vagy sokkal hatékonyabban és jobban tudjuk az egyes szakembereket használni. Ezen felül az egyes szakemberek ennek hatására benn maradnak, illetve visszakerülnek az értékteremtési láncba az új rendszeren belül. Továbbá a folyamatmenedzser munkája nyomán a mindennapi ügyviteli folyamatok sokkal letisztultabbak és hatékonyabbak lesznek. Tehát összességében elmondható, hogy egy folyamatmenedzser segít a költségek csökkentésében, a bevétel növelésében és a fejlődés irányának megmutatásában. A lehető legjobb eredmény elérése érdekében érdemes bevonni az egyetemi hallgatókat és egyetemi diplomával, erős szakmai háttérrel rendelkező folyamatmenedzsereket. Így a tapasztalat és a kreativitás egymás kiegészítve tudja építeni a vállalatot.

Végül, de nem utolsósorban pedig kiemelt fontosságú az adatok gyűjtése és azok szakember általi elemzése. Általánosan elfogadott tény, hogy az adat ebben a korban az egyik legértékesebb dolog. Adatok birtokában rengeteg összefüggést tudunk feltárni, amellyel a vállalatok hatékonysága és eladási számai rendkívüli módon megnövekednek. Az adatelemző feladata, hogy kialakítsa, hogyan és milyen adatokat kell gyűjteni. Ez lehet többféle: vásárlói visszajelzések, termelési hatékonyság adatok, készletadatok, eladott mennyiségek időszora, és még sok más. Ha az eladással kapcsolatos adatokra koncentrálna a vállalat, akkor megismeri vásárlóinak összetételét (nem, kor, társadalmi státusz, stb.) és vásárlási szokásait (mennyit költenek, milyen időközönként történik ez, stb.). Ennek hatására marketingeszközeit úgy állítja össze, hogy sokkal szerethetőbb legyen az adott társadalmi csoport felé, mivel általában a márkákkal az emberek érzéseket társítanak. Ezek alapján elmondható, hogy az adatok és azok elemzése katalizátor a vállalatok értékteremtésének megváltoztatásában, miközben a folyamatmenedzsment az az eszköztár, amellyel az ehhez tartozó folyamatokat kialakíthatjuk. Az adatelemzések tehát olyan aspektusokat és dimenziókat tárnak fel, amelyre a vállalatvezetők sok esetben nem is gondoltak. Az adatelemzők megtalálása és felkutatása nehéz feladat lehet a vállalatok számára. Ugyanakkor a mai digitális korban adatelemzési kurzusokat és képzéseket online bármikor találhatunk. Így véleményem szerint a legjobb az lenne, ha a vállalkozás fő profiljába tartozó fogékony és kíváncsi szakembert küldenének el képzésre, akiből adatelemző lenne. Ennek fontossága, hogy szakmájának tapasztalataira tudja építeni új tudását, így sokkal jobban meg tudja találni azokat a területeket, ahol az elemzések eredményei kulcsfontosságúak az értékteremtés szempontjából.

A felsorolt három terület együttes alkalmazásának hatására a vállalatok modernizációs szintje, termelékenység, bevételei és lehetőségei erőteljesen növekedni fognak és megadja azt az alapot, amelyből kiindulva tovább tudja modernizálni önmagát. Ezeknek a kis lépéseknek óriási hatásaik lesznek. Ennek hatására a munkaerő tanulása és fejlődése folyamatos, amelyet nem szabad megspórolni. Ez a folyamat a szakképzés és a felsőoktatás kapcsolatának megerősödése – és idővel – fúziója.

4. A felsőoktatás és a szakképzés kapcsolata és jövője

A szakképzést és a felsőoktatást hosszú ideig külön kezelték, azzal az indokkal, hogy a szakképzés alacsonyabb szintű a felsőoktatásnál, mivel a felsőoktatás sokkal nagyobb tudást igényel. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a szakmák, régebbi formájukban a mesterségek, ugyanúgy magasszintű követelményrendszerrel foglaltak magukban, például a céhes rendszerben. Noha ez a tudás sokkal gyakorlatorientáltabb és fontos faktor benne az emberi ügyesség. A digitalizáció korszakában a szakmák mind önálló diszciplínákká fognak fejlődni, mivel a végzésükhöz használt eszközök, metódusok és gondolkodásmód is nagymértékű változáson esik át. Tehát a digitalizáció a szakmákat az új ismereteken, tudáson keresztül új minőségi szintre emeli, új eszközöket ad a kezükbe ahhoz, hogy a lehető legmagasabb színvonalon működhessenek, eredményezve azt, hogy művelőinek ezzel meglegyen a valódi elhivatottságuk szakmájuk iránt, pont úgy, ahogy Isten emberei végzik elhivatottan a rájuk bízott munkát (Weber, 1982). Jelenleg egy olyan átmeneti korszakban vagyunk, amelyben a szakemberek ismereteit, gondolkodásmódját szükséges erre a tudományos szintre emelni. Ettől függ jövőbeli boldogulásuk és jólétük. Be kell mutatni nekik, hogy mik azok a készségek, amiket el kell sajátítaniuk ahhoz, hogy szakmájuk legjobbjai lehessenek az új korszakban is. Az ezt követő lépés pedig, hogy a szakemberek megjelenjenek a tudományos diskurzusban tapasztalataik, reformterveik és gondolataik megosztásával, így a szakmák tudományos felfogását sokkal gyakorlatiasabbá téve, amely hozzájárul a szakmák oktatáspolitikájának modernizációjához. Összességében tehát a szakmák átalakulása nagyban függ a jelen szakembereinek tudásától, rugalmasságától és kreativitásától. Ha a szakmák ezen az úton elindulnak, akkor fejlődésük tapasztalatait később kamatoztatni tudják abban, hogy a jövő szakemberei számára egy sokkal támogatóbb környezetet tudnak teremteni, ezzel biztosítva a szakma presztízsét és fennmaradását. A gépek által kiváltott fizikai munka miatt sokkal nagyobb fókuszot fog kapni elméjük művelése, tudásuk folyamatos bővítése, amelynek végső kifutása a tudományos életben való részvétel és ezáltal a szakma továbbfejlesztése, más szakmákkal való összekapcsolása és összességében a szakma tudásbázisának gazdagítása.

A jelenlegi magyar felsőoktatásban tanulókból véleményem szerint hiányzik a gyakorlatiasság. A Budapesti Corvinus Egyetem közgazdaságtudományi kari hallgatói önkormányzatban alelnökként és elnökként szerzett tapasztalatom az, hogy ennek egyik oka, hogy szakközépiskolákból és szakgimnáziumokból nem mennek tovább a felsőoktatásba, csak nagyon minimális számban. Ez probléma, hiszen így nem működik a társadalmi mobilitás, tudományos értelemben pedig kimaradnak az alsóbb társadalmi rétegek véleményei és gondolatai a szakmai diskurzusból. Ezen vélemények fontossága pedig abban rejlik, hogy az elefántcsonttoronyban kigondolt terveket a jövőre nézve a gyárakban, iskolákban és köztereken fogják kipróbálni és nagyobbrészt ezeknek az embereknek az életét fogja befolyásolni. Továbbá a szakmát tanultak enyhítenék a humán és a reál terület szembenállását, segítve ezzel például a közgazdász és mérnök hallgatók kooperációját. Tehát erősíteni kellene azt a tudatot, hogy a szakmát tanult gimnazistákra szüksége van a magyar felsőoktatásnak, valamint tudatosítani kell, hogy a megszerzett diploma a munkaerőpiacon versenyelőnyt és magasabb fizetést is jelent. Úgy gondolom, hogy ezzel a tudományok művelői az elefántcsonttoronyból kimennének az utcára beszélgetni – nem elfeledve szerepüket – azok közé, akik életét akarják jobbra tenni.

5. „Tudomány nélkül elvész a nép”³

Az új korszak hajnalán a tudás az, amely által megszerezhetjük az irányítást sorsunk felett. A szakmák átalakulása az egyik olyan megatrend, amelyet nem tudunk felülírni. Az általam bemutatott és felvázolt lépések csak bevezető felkészülési lépései annak a folyamatnak, melynek a végén a szakmai munka forradalmian új struktúrához jut el. De a változás szükségességének először a vállalatvezetőkben, szakemberekben és döntéshozókban kell megérnie. Az általam és hallgatótársaim által készített tanulmányok segédletek ezen az úton, képet alkotnak arról, hogy mivé tudunk válni, és hogy ezt képesek vagyunk végrehajtani. Ha pedig hitet teszünk a szakemberek felemelése és a gazdaság modernizációja mellett, akkor a lehető legtöbbet tesszük meg az ország fejlődéséért és jólétéért.

---

³ Hóseás könyve 4,6a

Felhasznált irodalom

Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks*. New Haven: Yale University Press .

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age*. New York: W.W. Norton & Co.

Kissinger, H. (2014). *World Order*. New York: The Penguin Press.

Központi Statisztikai Hivatal. (2016.. december). *Az infokommunikációs technológiák és szolgáltatások helyzete Magyarországon*. Budapest.

Markides, C., & Geroski, P. (2004). *Fast Second*. San Francisco: Jossey-Bass.

Susskind, R. (1996). *The Future of Law*. Oxford: Oxford University Press.

Susskind, R., & Susskind, D. (2018). *A szakmák jövője*. Budapest: Antall József Tudásközpont.

Weber, M. (1982). *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Zizek, S. (2019). *A kommunista kiáltvány megkésett aktualitása*. Budapest: Európa Könyvkiadó.

